

УДК 17.023.2

ПРОБЛЕМА МОРАЛІ У ФІЛОСОФІЇ І. КАНТА

Студ. М.Р. Палічева, гр. БІМд-17

Науковий керівник доц. Т.І. Кадлубович

Київський національний університет технологій та дизайну

Мета і завдання. Метою є дослідження проблеми моралі у філософії І. Канта. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі основні завдання: провести аналіз наукової літератури та сформулювати основні положення етичної теорії Канта.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єкт дослідження становить мораль як явище у житті людей та суспільства. Предмет дослідження – праці І. Канта та сучасних дослідників з питань моралі у філософії Канта.

Методи та засоби дослідження. Використовувались загальнонаукові та спеціальні методи, а саме: діалектичний, аналізу і синтезу, індукції і дедукції, логічного узагальнення результатів.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів. У дослідженні систематизовано основні положення етичної теорії Канта, сформульовано основи категоричного імперативу.

Результати дослідження. Іммануїл Кант (1724-1804) є одним з засновників німецької класичної філософії другої половини XVIII ст. – першої половини XIX ст. Цей видатний філософ народився, більшу частину життя прожив і помер у м. Кенігсберзі [1]. Для жителів міста він був зразком пунктуальності, вони навіть звіряли годинники по ньому. І. Кант був різнобічним вченим. У його творчості виділяють два періоди – «докритичний» (до 1770 р.) та критичний.

У «докритичному» періоді вчений-філософ визнавав можливість об'єктивного існування речей поза свідомістю людини та був переконаний, що силою розуму можна досягнути закономірності природи. Він виявляв значну зацікавленість до питань космології і космогонії, висловлюючи в цій області новаторські ідеї і гіпотези: ідею про уповільнення обертання Землі внаслідок морських припливів та відпливів; космогонічну гіпотезу природного утворення небесних тіл Сонячної системи з дифузійної газопилової матерії та інші. У цей період І. Канту були притаманні ідеї матеріалізму та діалектики [1].

Основні ідеї філософської системи Канта «критичного» періоду викладені у його працях: вчення про пізнання «Критика чистого розуму» (1781), вчення про етику «Критика практичного розуму» (1788) і вчення про естетику та про доцільність у природі «Критика здатності судження» (1790). Головним завданням своєї філософії Кант вважав критичний аналіз пізнавальних здатностей суб'єкта. Він фактично став на шлях заперечення пізнання речей, їх сутності (агностицизм).

До «критичного» періоду Канта відноситься і розвиток його філософії, у центрі якої є людина та її гідність. У працях «Основи метафізики моральності» (1785) та «Критика практичного розуму» викладається оригінальна етична теорія, вихідним принципом якої є принцип гуманізму [2]. У наведених працях філософом було введено та розвинуто поняття «категоричний імператив», яке він сформулював як вищий моральний принцип (моральний закон, який є всезагальним, обов'язковим та не потребує обґрунтування). Ним повинні керуватися усі люди незалежно від їх походження, багатства, суспільного стану [3].

Згідно етичної концепції Канта, моральні принципи існують завжди, не залежать від оточуючого середовища та взаємопов'язані між собою [4]. За Кантом людина – це

найвища цінність, яка має свободу вибору способу поведінки через призму сприйняття іншої людини, а кожна дія людини оцінюється на основі понять добра та зла.

Згідно теорії Канта людина, обираючи, як вона має поступати, повинна брати до уваги не лише свої власні бажання, а й керуватися загальнолюдськими правилами, які є для неї безумовним велінням (категоричним імперативом).

Вчинок людини, за Кантом, є моральним, якщо він зроблений єдино з поваги до морального закону. У випадку конфлікту між людськими пристрастями і моральним законом Кант вимагає безумовного підпорядкування останньому [3].

Мораль категоричного імперативу містить причину в самій собі, а не є результатом чого-небудь. Філософ підносить її над світом, відокремлює від безлічі життєвих зв'язків і протиставляє реальній дійсності. Справжня повага до особистості – це основа моралі і права. Але в реальному житті це практично неможливо виконати, тому що в людській природі присутнє, як говорить Кант, «початкове зло» – це егоїзм, прагнення лише до власного щастя, себелюбство й т.п.

Кантівський категоричний імператив важливий тим, що допомагає виключати випадки небажаної поведінки. За всієї абстрактності категоричного імперативу кантівська постановка питання про те, що моральна поведінка визначається не окремими, а загальними і необхідними мотивами, має велике принципове значення [3].

Висновки. Моральний ідеал Канта – це моральна автономія особистості. Досягнення цього ідеалу філософ пов'язував із розвитком правової держави. Він вважав, що лише в суспільстві, де всім людям забезпечені рівні громадянські права, можливі дійсно моральні стосунки між індивідами.

Підсумовуючи, до основ категоричного імперативу Канта віднесемо такі:

1. Людина у житті має поводити себе та поступати відповідно правил, які мають силу закону як для неї, так й для інших людей.
2. Людина має відноситися до людей так само, як бажає, щоб відносилися до неї.
3. Людина не має розглядати іншу людину як засіб для отримання особистої вигоди.

Перша з наведених основ є абсолютною моральною вимогою, закладеною у свідомості людини стосовно морального боргу перед собою та іншими людьми, заснованою на вільній та розумній волі. Взаємозалежність другої та третьої основ є базою відносин між людиною та соціумом, державою та її громадянами.

Ключові слова: мораль, етична теорія І. Канта, категоричний імператив.

ЛІТЕРАТУРА

1. Губар О. М. Філософія: навч. посібник [Текст] / О. М. Губар. – К : Центр учбової літератури, 2007. – 416 с.
2. Вчення І. Канта про категоричний імператив. Сайт «Етика сьогодні. Актуально про етику та мораль» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.etica.in.ua/vchennya-i-kanta-pro-kategorichnij-imperativ/>.
3. Філософські погляди І. Канта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/15941024/filosofiya/klasichna_filosofiya_suchasna_neklasichna_filosofiya#28.
4. Категорический императив Канта и «золотое правило» нравственности [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://4brain.ru/blog/kategoricheskiy-imperativ/>.